

Aportacions a l'economia de triple impacte des de l'economia social

Maria Teixidor i Jufresa
GRUP CLADE

El segle XXI ens ha vist immersos en nombroses crisi (econòmica, sanitària, climàtica, bèl·lica...) que evidencien la necessitat de canvis profunds del nostre model econòmic. Des de 2018, organismes com l'OCDE, l'FMI, el Banc Mundial, o Davos adverteixen de l'esgotament del model capitalista neoclàssic i els mitjans i la societat en el seu conjunt reclamen la necessitat de re formular-lo. El Fòrum econòmic mundial (WEF) al 2021 va llençar un procés de reflexió sobre el model capitalista titulat "The Great Reset" ("El gran reinici") segons el qual hem de passar d'un capitalisme de *shareholders* ("accionistes") i anar cap a un capitalisme de *stakeholders* ("parts interessades").

En aquest sentit, i en oposició al capitalisme neoclàssic-financer, clientelar, rentista i extractiu, de rendes excessives, es proposa un capitalisme basat en una economia de mercat social, compromesa amb el medi ambient, basada en la igualtat d'oportunitats i sustentada en un creixement econòmic sostenible i just que promogui la redistribució de les rendes.

A nivell europeu, i en els últims anys, s'impulsa un marc normatiu harmonitzat de regulació ESG (Environment, Social & Governance) on el legislador ha dissenyat una regulació que busca millorar la transparència i la responsabilitat dels actors de l'ecosistema comercial. La normativa d'informació no financera imposa mesurar el triple impacte mediambiental, de governança i social i documentar-lo en un Informe de Sostenibilitat. Es busca estandarditzar pràctiques i evitar el *greenwashing*, alhora que transformar les empreses en negocis sostenibles, que integrin els esmentats criteris en tota la cadena productiva.

1. Els principis de l'economia social

L'Economia Social és el conjunt d'activitats econòmiques i empresarials que, des del sector privat i perseguint l'interès general econòmic o social (o ambdós) duen a terme empreses i organitzacions (entre les quals: cooperatives, societats anònimes laborals, mutualitats, fundacions i altres) sota uns principis i valors comuns. Present en tots els sectors, centrada en pràctiques econòmiques sostenibles i integradores, l'Economia Social aborda les necessitats de la societat i actualment dona feina a 13,6 milions de persones i representa el 8% del producte interior brut de la Unió Europea.

L'Economia Social aconsegueix alinear l'interès social amb l'interès empresarial a partir d'un fort arrelament al territori, la creació d'un teixit social, una gestió professionalitzada i la reinversió dels beneficis en els propis objectius socials. Els principis compartits sobre els que es basa poden sintetitzar-se en els següents:

- a) la prioritització de les persones i l'objecte social per sobre del capital i el benefici, basant la seva gestió en la transparència, la gestió democràtica i la participació i fomentant el treball de qualitat;
- b) la reinversió dels resultats en els propis objectius socials;
- c) la promoció de la solidaritat interna i amb la societat.

Aquests principis han demostrat la seva capacitat de construir projectes sòlids, durables i competitius que participen en el mercat amb notable èxit: des dels serveis a les persones en totes les etapes vitals, fins al sector industrial, passant per la gestió de l'aigua, les comunitats energètiques, els serveis financers i de previsió social, el sector agrícola o ramader, la cultura, l'educació i la formació de les persones,

la integració de col·lectius discapacitats, desfavorits o vulnerables, o la mobilitat sostenible.

En tots ells, la innovació sorgeix a partir de l'escolta activa de les necessitats socials i comunitàries que esdevenen motor de la recerca de noves respostes i articulen projectes, moltes vegades, també, fent jugar la integració de col·lectius específics i la inter-cooperació entre diferents entitats, establint sinèrgies on cadascuna d'elles aporta la seva especialitat amb la mirada posada a millorar la resposta conjunta.

2. Aprenentatges i coneixements traslladables al món econòmic i empresarial

Les empreses i organitzacions de l'Economia Social ja treballen, doncs, des de la integració dels elements bàsics que avui s'assenyalen com a claus per a donar resposta als reptes que com a societats enfrontem i per a arribar a assolir els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de l'Agenda 2030 de Nacions Unides.

Resilient, integradora, enxarxada, social, molts són els aprenentatges que l'Economia Social pot traslladar a la resta d'actors i agents econòmics en moments, com l'actual, de disrupció i en aquesta clau de criteris ESG que s'imposa, inclús legislativament, com a criteris que aporten informació clau per a avaluar l'efecte de l'activitat empresarial en el medi ambient i la societat com a conjunt. Així, l'Economia Social pot traslladar el seu coneixement i aprenentatges:

En quant a l'**Entorn**, perquè l'arrelament al territori fa dels projectes de l'Economia Social una aposta per l'entorn més proper, on genera negoci, dona feina als veïns i veïnes i on dona compliment als seus deures fiscals. Aquí, les empreses i organitzacions de l'Economia So-

cial es centren en circuits curts de producció i consum, creant circuits econòmics menys contaminants; plantegen el benestar de les persones i el seu entorn, buscant fórmules de transició ecològica des d'aquesta proximitat. Alhora copsen, des d'aquesta proximitat, les necessitats existents, portant-hi una mirada sistèmica i donant resposta als reptes que les mateixes plantegen des d'una òptica d'interconnexió i interrelació.

En quant al **Social**, perquè posant a les persones al centre dels seus projectes i negocis, les empreses i organitzacions de l'Economia Social donen resposta a les seves necessitats de forma integral, amb una visió a mig i llarg termini. La persona i la comunitat posades al centre vol dir tenir-les en compte per a prioritzar el benestar col·lectiu en tot allò que l'organització fa: des de les finalitats del propi projecte i activitat que emprèn, fins al seu sistema d'organització de persones, la generació de treball digne i les retribucions justes. Es prioritzen les cures, el sosteniment de la vida i la dimensió humana de l'organització.

En quant a la **Governança** perquè estableix models participatius i/o una presa de decisions col·legiada que recullen l'opinió de totes les persones involucrades en l'empresa o organització (allò que avui es reclama de tenir en compte els *stakeholders* o parts interessades). També perquè du a terme una gestió transparent dels recursos econòmics, que es posen a treballar per a finalitats socials i d'interès general, amb visió i propòsit i amb reinversió dels beneficis de l'activitat econòmica en els propis projectes, oferint-los així continuïtat i solidesa, i un retorn a tota la comunitat. La interconnexió d'aquest tipus de governança i els resultats positius d'impacte social són evidents.

Adicionalment, i amb el càlcul del **Valor Soci-**

al Integrat, les empreses i organitzacions de l'Economia Social es comencen a dotar d'una metodologia comptable a través de la qual són capaces de posar un valor monetari a l'impacte econòmic i social que generen, en l'àmbit de llur activitat, per al conjunt dels seus grups d'interès.

Aquest instrument es compon per tres dimensions de valor social:

- 1) el valor social de l'activitat econòmica: com a impacte social directe i indirecte generat per l'activitat econòmica de l'organització en el seu àmbit d'actuació;
- 2) el valor social específic: com a valor del conjunt de variables (socials, ambientals i organitzatives) identificades pels grups d'interès com a específicament associades a la missió de l'organització;
- 3) el retorn a les administracions públiques, derivat del valor creat per l'activitat econòmica, social i mediambiental de l'organització.

Integrat i gestionat com a sistema de comptabilitat social, el càlcul del Valor Social Integrat s'integra a la gestió diària de les empreses i organitzacions de l'Economia Social i permet, a partir de l'establiment d'indicadors i del mesurament dels seus resultats, una reflexió estratègica en base a les dimensions considerades, una definició d'objectius estratègics de generació de valor en funció dels grups d'interès considerats i una presa de decisions operativa enfocada a aconseguir els objectius estratègics definits en períodes plurianuals (actualitzats cada tres a cinc anys) i actualitzats anualment.

Els beneficis de la implementació d'aquest sistema i metodologia de comptabilitat social són diversos: En primer lloc, permet vincular

la presa de decisió estratègica empresarial o organitzacional amb la capacitat de generació de valor social a través de la pròpia activitat; En segon lloc, permet una millor comunicació i rendició de comptes, basades en dades qualitatives, quantitatives i monetàries sobre les que es generen missatges clars i rigorosos; En tercer lloc, desenvolupa una cultura del mesurament a partir de la qual establir prioritats i objectius i mesurar el seu grau d'assoliment; Finalment, permet generar espais de participació i interacció amb els grups d'interès que enforteixen vincles i ajuden alhora a identificar oportunitats de progrés.

3. Enfortir l'economia social

Si volem aprofitar tot el potencial que les empreses i organitzacions de l'Economia Social ofereixen per a afrontar els esmentats reptes ens cal donar-li més suport i espai.

En primer lloc, en quant a la percepció de la mateixa per la societat en general. Visibilitat, coneixement i difusió, per a que pugui ser opció de consum però també d'emprenedoria, d'activitat i d'articulació de nous projectes als que en moltes ocasions s'adequa millor que les fórmules mercantils. Aquí hi juguen un paper els mitjans de comunicació, l'àmbit educatiu, els centres de formació, les universitats i escoles de negocis i els serveis públics d'ajuda a l'emprenedoria.

En segon lloc, cal contribuir a que les empreses i organitzacions de l'Economia Social guanyin dimensió, creixent i ocupant un espai més gran. No només els cal finançament adequat, sinó també participar en tots els debats amb veu pròpia, comptar amb una legislació adequada i actualitzada, que l'Economia Social estigui contemplada en les polítiques i plans eco-

nòmics com a un agent més i que els plecs de contractació i compra pública incorporin criteris ètics i de sostenibilitat, que donin espai a les ofertes de les empreses i organitzacions de l'Economia Social.

En tercer lloc, en el debat de futur del nostre projecte col·lectiu s'obre un espai que crida a la interlocució entre l'Economia Social i els models mercantils d'empresa. Perquè en el diàleg entre ambdós models hi ha la possibilitat de generar millors respostes als reptes que avui ens plantegen les múltiples crisi esmentades, però també el progrés de la digitalització i la intel·ligència artificial, l'augment de les desigualtats o la inseguretat laboral que anuncien.

En quart lloc, en aquest context i en la mesura que l'Economia Social i els seus agents són una via d'accés al ciutadà i a les comunitats, a conèixer les seves necessitats reals i a fer-los partícips de generar solucions adequades i justes, s'obre un espai privilegiat de col·laboració públic-privada on fomentar també la innovació social i la cooperació, amb projectes de prospecció de models de desenvolupament més sostenibles i inclusius.

4. Conclusions

Les crisi que hem patit i seguirem patint en aquest segle XXI, que fan paleses les importants debilitats i carències del nostre model productiu i social, són una oportunitat per a portar la mirada cap a altres formes d'organitzar l'activitat empresarial, de les que es puguin extreure models diferents enfocats cap als objectius de sostenibilitat integral que ens cal articular per a navegar aquestes crisi.

Com hem vist, les empreses i organitzacions de l'Economia Social posen el focus en les persones, es basen en la transparència i en uns valors compartits que coincideixen amb els que avui en dia tot l'entorn econòmic està assenyalant com a necessaris per a ésser integrats en el model econòmic a fi d'assolir un model evolucionat compatible amb la vida.

Per accelerar aquest procés, proposem traslladar els coneixements i aprenentatges de l'Economia Social a l'empresa mercantil i al sector públic per via d'un major diàleg amb els agents econòmics i socials; d'una presa en consideració de l'Economia Social en tots els àmbits de desplegament de polítiques econòmiques i empresarials; d'una major difusió del seu model; i d'una legislació actualitzada i adequada que en permeti el creixement i la consolidació.